

VICTOR MORARIU – ISTORIC ȘI OM DE CULTURĂ AL BUCOVINEI. VALORIFICARE EXPOZIȚIONALĂ.

Marcel CATRINAR

1 Petru Froicu, Eugen Dumitriu, *Știința în Bucovina. Ghid bibliografic*, vol II, București, 1983; Eugen Dumitriu, *Doi cărțurari prieteni: Victor Morariu și Virgil Tempeanu*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Județean”, IX-XII, 1984-1985; Marin Bucur, *Istoriografia literară românească*, București, 1973; Mircea Grigoroviță, *Victor Morariu – Viața*, vol I, manuscris nr., Fond documentar „Leca Morariu”, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, 44 file; Idem, *Victor Morariu-Opera*, vol. II, manuscris, Fond documentar „Leca Morariu”, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, 105 file; Idem, *Victor Morariu și viața cultural-religioasă bănățeană*, în „Altarul Banatului”, Timișoara, I,

Victor Morariu este o personalitate marcantă a vieții culturale din Bucovina, regiune care s-a aflat între granițele Imperiului Habsburgic și după această vremelnică stăpânire. Numele lui Victor Morariu este legat de importante evenimente istorice și culturale din spațiul sus amintit. Anul viitor se vor împlini 60 de ani de la trecerea în eternitate a profesorului doctor universitar Victor Morariu. El și-a dedicat întreaga sa capacitate intelectuală tinerilor elevi și studenți, predând încă din anul 1905 atât la Liceul de Băieți din Suceava, cât și la Universitatea din Cernăuți unde a desfășurat o laborioasă activitate academică.

Numele lui Victor Morariu îl întâlnim astăzi în diferite lucrări de specialitate¹, care îi citează ideile și opera, însă acestea sunt publicate în periodice, pe care le găsim în fonduri memoriale² sau bibliotecii. Totuși, au fost autori care s-au preocupat de evidențierea rolului lui Victor Morariu în istoria și viața culturală a Bucovinei. O astfel de imagine ne este dată de Marin Bucur care, în lucrarea sa istoriografică, aduce referiri și despre profesorul bucovinean.³ Volumul II din colecția „Știința în Bucovina”, dicționarul „Scriitorii Bucovinei” și „Enciclopedia Bucovinei”⁴ îl includ pe marele germanist, istoric și om de cultură în paginile lor, oferind un medalion care nu are pretenția de-a fi exhaustiv. Vom încerca acum să creionăm o microsinteză având în centru viața și activitatea acestui om de valoare, folosindu-ne de o documen-

tație de arhivă și de bibliotecă pentru a depista cele mai importante informații despre gândirea ilustrului profesor.

Victor Morariu a fost apreciat de contemporanii săi, încercând să aibă un comportament decent cu semenii săi, fie că proveneau din structuri sociale inferioare, fie că aparțineau clasei superioare a societății. Săracii, țărani, intelectualii sau oamenii politici erau plasați în opinia lui Victor Morariu pe aceeași ierarhie a preocupărilor sale cotidiene, nefăcând rabat de la deontologia sa profesională. De-a lungul vieții sale a avut ocazia să participe la cele mai importante evenimente istorice din viața Bucovinei, ne referim aici, atât la perioada de ocupație austriacă,⁵ cât și la perioada de după Marea Unire din 1918, când Bucovina revine la țara mamă în urma voinței democratice exprimată de populația majoritară și minoritățile în Adunarea Națională din 15/28 noiembrie 1918 la Cernăuți⁶, însă pentru scurt timp.

S-a bucurat foarte mult de acele momente de unificare statală, dar s-a întristat atunci când printr-un joc mârșav Bucovina este luată de către sovietici în urma aplicării acordurilor germano-sovietice din Pactul Ribbentrop-Molotov. Suntem motivați să abordăm acest subiect, într-o manieră serioasă, deoarece Victor Morariu a fost pentru spațiul în care a trăit un exemplu de urmat, o personalitate omnicientă, care a lăsat în urma sa mărturie de necontestat despre orașul Suceava, despre Bucovina de dinainte și de după Unire Mare, despre literatura română și cea germană, ș.a.

O preocupare mai laborioasă asupra acestei problematici o întâlnim la Mircea Grigoroviță care a lăsat în manuscris⁷ munca de cercetare privind viața și opera lui Victor Morariu.

Victor Morariu a fost primul fiu al publicistului preot Constantin Morariu, născut la data de 12 februarie 1881⁸ în comuna Toporăuți. Despre Constantin Morariu s-a scris mult, el a fost întemnițat de către administrația austriacă, împreună cu Ciprian Porumbescu, Zaharia Voronca, Eugen Sireteanu ș.a.⁹ Tatăl lui Victor Morariu s-a născut la Mitocul Dragomirnei¹⁰, a făcut parte din Societatea Academică „Arboroasa”, fiind ales secretar al acestei societăți. Această societate era formată din studenți teologi, însă în cadrul ei intrau și alți tineri intelectuali de la alte facultăți cum este cazul lui Ciprian Porumbescu, care mai târziu avea să se retragă definitiv.¹¹

La 20 august 1878 Constantin Morariu s-a căsătorit cu Elena Popescu, din Ceahor, mama lui Victor Morariu. În baza unui decret va fi instalat preot auxiliar, cooperador, pe lângă parohia Kalinowski, în comuna Toporăuți.¹²

Din manuscrisul fratelui său, Leca Morariu, aflăm ca mama lor, Elena, era sora lui Constantin I. Popescu, despre care s-a scris că a participat la războiul de independență (1877-1878), în urma căruia a căzut pe front, fiind primul erou român care și-a pierdut viața pentru eliberarea de sub dominația turcească.¹³ Acest patriot român „a înfruntat vicisitudinile vieții, învingând primejdiile”¹⁴ și împreună cu voluntarii transilvăneni și semenii săi „au fost mereu la datorie, în primele linii”, de asemenea, „ei au primit botezul focului chiar în cele dintâi lupte cu otomanii la Calafat.”¹⁵

Copilăria, Victor Morariu, și-a petrecut-o în comuna Toporăuți și la Pătrăuți unde „de copil...se vădise a fi un excepțional, văzându-l pe tatăl său muncind mereu și adesea până la

miezul nopții la „Deșteptarea”, copilul Victor își făcuse și el o gazetuță pe care singur o scria, el singur o ilustra...și tot singur o citea”¹⁶. Perioada copilăriei a cunoscut momente definitorii pentru personalitatea de mai târziu a viitorului profesor Victor Morariu. Citea cu un spirit critic piese de teatru, uneori se plasa în pielea personajelor și era „mereu în căutare de repertoriu”¹⁷.

Într-un articol semnat de Victor Morariu și citat parțial de Mircea Grigoroviță aflăm ca de mic copil era pasionat de teatru „căci eram (n.ns. Victor Morariu), ca și Goethe, mă rog! director de teatru de păpuși”¹⁸. Sursa de inspirație oferită de tatăl său prin biblioteca personală, unde deținea o importantă colecție a clasicilor români, avea să-l edifice și să-l facă să înțeleagă ce însemna pentru cei din jurul său Burdujeniul, „am dat, în colecția clasicilor români din biblioteca tatei, de comedia lui C. Negruzzi „Muza de la Burdujeni. Tata m-a lămurit că Burdujenii sunt un fel de Saragură a Sucevei, dar o Saragură scumpă fiind în același timp punctul de intrare în România liberă, scumpă inimilor noastre.”¹⁹

Tânărul Victor Morariu a primit o educație aleasă din partea părinților, trăind într-o atmosferă în care atenția cădea exclusiv pe lupta românilor bucovineni pentru eliberarea de sub stăpânire habsburgică. Patriotismul tatălui său l-a determinat să priceapă rostul și rolul românilor în istorie și implicațiile popoarelor vecine în politica internă a Principatelor Române.

În articolul „7 martie 1892”, Victor Morariu afirmă „Eram băiat de 11 ani, dar îmi amintesc că vibram intens de însuflețirea acelei frumoase lupte”²⁰

Între 1887 și 1891 a frecventat școala primară în satul natal, iar primele clase de liceu (1891-1896)

nr. 1-2, 1990; Idem, *Valoros cronicar al Sucevei*, în „Zori Noi”, Suceava, XLIII, nr. 12272, 16 martie 1989.

2. Fondul Memorial „Simion Florea Marian”, Suceava, deține o bogată colecție de periodice unde regăsim numele renumitului profesor. De asemenea în Fondul Documentar „Leca Morariu”, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, găsim o documentație consistentă referitoare la personalitatea ilustrului profesor.

3. Marin Bucur, *Istoriografia Literară românească*, București, 1973, pp. 293-401.
4. Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I-II, Suceava, 2004.

5. Mihai-Ștefan Ceaușu, *Bucovina Habsburgică. De la anexare la Congresul de la Viena*, Iași, 1998, pp.49-59.

6. Flori Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București 1999, pp.271-274.

7. Mircea Grigoroviță, *Victor Morariu-Viața*, partea I, mss. nr. 142.964, Fondul Documentar Memorial „Leca Morariu, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, 44 file. Idem, *Victor Morariu –Opera*, partea II, mss. nr. 142.964, Fondul Documentar Memorial „Leca Morariu, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, 105 file.

8. Idem, *Victor Morariu-Viața*, mss. nr. 142.964, Fondul Documentar Memorial „Leca Morariu, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, p.4. Vezi și „Anuarul Liceului „Ștefan cel Mare” Suceava, 1922-1923, p.52, de unde citează și Mircea Grigoroviță și care dă ca posibilă dată de naștere 31 ianuarie 1881.

9. Constantin Morariu, *Cursul vieții mele. Memorii*, Suceava, 1998, pp.XVII-XXIII. Vezi și *Dicționar al literaturii române de la origini până la 1900*, Iași, 1979, p.586.

le-a urmat la Cernăuți unde a fost un elev eminent, fiind premiat cu titlul de „primus inter pares”.²¹

Cu toate că avea calități de bun vorbitor de limba română, totuși unii profesori l-au etichetat drept „nevrednic” deoarece „bagateliza învățământul limbii române în chip scandalos”²².

Din manuscrisul lui Mircea Grigoroviță aflăm despre evoluția școlară a elevului și viitorului student Victor Morariu²³, la Facultatea de Filozofie. În anul școlar 1896-1897 acesta a fost premiant în clasa a VI- a la Liceul din Suceava. În clasa a VII-a este eliminat doua semestre pentru niște afirmații de ale sale, făcute după ce-l cita pe Vasile Conta, și considerate „ateiste”.²⁴ Între 1897-1898 frecventează un liceu particular și în anul următor este premiant în clasa a VIII-a, moment în care va trece examenul de bacalaureat cu distincție.

Se înscrie la Facultatea de Filozofie din Cernăuți, unde printre pasiunile sale se înscriu cartea și muzica. Primele două semestre Victor Morariu studiază filologia clasică și apoi filologia modernă (germana, româna). În anul III de studiu, datorită stării sale de sănătate, nu frecventează cursurile facultății, retrăgându-se la părinții săi care între timp se stabiliseră la Pătrăuți pe Suceava.²⁵

Încă din anii studenției a atras atenția colegilor săi prin „temeinicile sale cunoștințe literare și generale”.²⁶ Devine membru în mai multe societăți și asociații culturale din acea perioadă, dintre care enumerăm: Societatea Studențească „Junimea”; Societatea „Școala Românească”, unde de la 1906 devine membru²⁷, Asociația „Armonia”; Societatea „Institutul Biblic Românesc”, unde președinte era preotul Constantin Morariu, iar în timpul primului război mondial Victor Morariu a fost secretar a acestei societăți. Societatea și-a propus „să tipărească o ediție populară a Noului

Testament și a altor părți din Biblie, precum și broșuri cu caracter religios moral, care să fie ieftine, ușor accesibile cititorului cu probleme financiare²⁸. Însă, sufereau de unele neajunsuri, deoarece a scăzut sentimentul religios, astfel încât comitetul societății a făcut nenumărate apeluri, publicate în revista „Candela”, articole semnate de Constantin Morariu și Victor Morariu, pentru a-i atrage pe enoriași spre biserică.

În anul 1905 și-a luat licența în specializările: limba și literatura română și limba și literatura germană și începând cu data de 1 septembrie același an este numit profesor suplinitor la Liceul din Suceava. Victor Morariu luptă intens și cu responsabilitate pentru apărarea limbii strămoșești, a obiceiurilor, a culturii și a valorilor naționale împotriva politicii de deznaționalizare dusă de administrația habsburgică.²⁹

Înființează, în anul 1904, revista „Junimea literară” împreună cu un grup de tineri intelectuali bucovineni: Ion I. Nistor, George Tofan, Liviu Marian ș.a. Ion I. Nistor avea să afirme într-un articol că „împreună cu Victor Morariu și neuitatul meu prieten George Tofan, după discuții aprinse, dădusem redactarea definitivă articolului program din primul număr al Junimii literare, care apăru la 1 ianuarie 1904. Cum însă vigența cenzurii austriece față de noi era excesiv de severă, ne ferisem să spunem pe șleau ceea ce urmăream cu editarea noii reviste, ci ne impuserăm oarecare rezerve”.³⁰

La Liceul din Suceava Victor Morariu și-a dovedit din plin măiestria de cadru didactic, fiind apreciat de elevi și părinți. A predat, în primii ani de profesorat, limba română, limba germană, limba latină, iar spre sfârșitul carierei didactice istoria și geografia. Totuși el rămâne în preocupările istoriografice ca o personalitate care, în afara faptului ca a fost un bun germanist, a abordat și tematici de

istorie locală sau națională, fiind în același timp un om de cultură pentru spațiul bucovinean în care și-a petrecut o bună parte din existența sa pământeană.

Despre înclinația și iubirea lui Victor Morariu pentru istorie vom stăruii în paginile ce vor urma, evidențind rolul distinsului profesor pentru istoria românilor și nu în cele din urmă pentru cultura locală. Lucia Costin, unul din ucenicii profesorului Victor Morariu afirma că anul 1905 a deschis o eră nouă și a reprezentat „o etapă generatoare în viața culturală a Bucovinei, iar unul dintre corifeii acestei noi epoci a fost și Victor Morariu.³¹ Sus numitul mai nota: „Pregătit cu un vast material științific, literar, erudit până în cele mai adânci rădăcini ale tuturor doctrinelor din domeniul celor două literaturi, română și germană, subtil în toată finețea și expresivitatea verbului, fin și atrăgător în pretenții față de noi ...iată idealul nostru...”³²

Despre activitatea didactică de debut și orele pe care Victor Morariu le-a predat la Liceul din Suceava întâlnim informații utile în manuscrisul lui Mircea Grigoroviță, care etalează fiecare disciplină și numărul de ore pe clase. De aici surprindem cu ușurință că limba germană era printre preferințele tânărului profesor, secondata de limbile română și latină.³³

Începând cu data de 1 noiembrie 1908 Victor Morariu devine profesor titular la Liceul din Suceava. Cerințele profesorului erau diverse, elevii claselor superioare erau supuși unor subiecte abil concepute și cu responsabilitate didactică. Înainte de primul război mondial exista obiceiul ca subiectele lucrărilor scrise să fie publicate în anuarul liceului din Bucovina, astfel încât se putea face o apreciere a nivelului de cunoștințe a elevului și a obiectivelor urmărite de profesor. Mircea Grigoroviță face o astfel de selecție a subiectelor de la

lucrările scrise care au fost preluate din Anuarul Liceului din Suceava, actualmente Colegiul Noțional „Ștefan cel Mare” Suceava.³⁴

Victor Morariu îi aprecia și îi stima pe înaintașii săi, uzitând de toată forța sa intelectuală pentru a-i evidenția pe aceștia. Fostul director al Liceului din Suceava, Ștefan Repta s-a bucurat de o apreciere deosebită din partea lui Victor Morariu, care într-un articol publicat în „Gazeta Bucovinenilor”³⁵ aducea elogii sus amintitului notând că acesta „știa să le opună rezistență hotărâtă și demnă”³⁶ tuturor celor care „se încumetau să se atingă de patriotismul românesc”³⁷. Mai mult Victor Morariu afirma că directorul Repta „regreta lipsa de educație pedagogică a profesorilor, lipsă datorată disprețului oamenilor de știință față de problemele acestea, crezul lor fiind: cine are știință are și aptitudini de-a învăța.”³⁸

Istoricul și omul politic Nicolae Iorga s-a bucurat de o stimă aparte din partea lui Victor Morariu. În „Amintiri burdujenene”³⁹ întâlnim citate în care ne sunt înfățișate unele evenimente din anul 1909, când „apostolul neamului”, cum era supranumit N. Iorga, a fost expulzat din zona monarhiei austro-ungare. În acest sens, Victor Morariu avea să afirme: „Nu rămâne decât să mergem noi la dânsul (n.ns. N. Iorga), la Burdujeni, dincolo de granița pe care inimile noastre n-au recunoscut-o”.⁴⁰ Împreună cu tatăl său, câțiva intelectuali și profesorul Soroceanu s-au întâlnit cu N. Iorga la Mănăstirea Todireni, unde au avut ocazia să dezbată diferite teme de istorie și să discute problematica anexării nordului moldovei imperiului austriac, ironizând situația creată și improvizând etape din vremea administrației habsburgice.

Izbucnirea primului război mondial a însemnat pentru românii din regiunile ocupate posibilitatea revenirii la țara mamă. În timpul acestei

10. Constantin Morariu, *op. cit.*, p.XVI; Emil Satco, *op.cit.*, vol. II, p. 78.

11. *Ibidem*, pp.XX-XXI.

12. *Ibidem*, p. XXV.

13. Leca Morariu, *Victor Morariu (biografie)*, mss. nr. 158, Fondul Memorial „Simion Florea Marian”, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava, 12 file.

14. Ion Coman și colectiv, *România în războiul de independență. 1877-1878*, București, 1977, pp. 364-365.

15. *Ibidem*.

16. Leca Morariu, *mss.cit.*, p. 2.

17. *Ibidem*.

18. Victor Morariu, 7 martie 1892, în „Glasul Bucovinei”, XXIV, nr. 5994, Cernăuți, 1913, p.3.

19. *Ibidem*.

20. *Ibidem*.

21. Leca Morariu, *mss. cit.*

22. Victor Morariu, *Un mare dascăl Ștefan Ștefureac*, în „Gazeta

Bucovinenilor”, București, II, nr. 8, 10, p. 3

23. Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, p. 11.

24. Leca Morariu, *mss. cit.*, p. 7.

25. *Ibidem.*

26. Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, p. 7.

27. Raportul Societății „Școala Românească” în Suceava prezintă Adunarea Generală la 5/18 noiembrie 1906, în „Glasul Bucovinei”, XXVI, nr. 3452, 1906, p. 19.

28. Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, p. 17.

29. Petre Dan, *Asociații, cluburi, ligi, societăți*, București, 1983, p. 157.

30. Ion I. Nistor, *Un popas la o răspântie*, în „Junimea literară”, Cernăuți, XXIII-XXVI, nr. 10-20, 1913, pp. 1-6.

31. Lucian Costin, *Din viețile scriitorilor. Foiletoane, eseuri.*, vol. I, București, 1992, pp. 41-46.

32. *Ibidem.*

conflagrații mondiale orașul Suceava s-a aflat în fața a doi stăpâni, de o parte administrația austriacă, de cealaltă parte Imperiul țarist, ambele dornice să ocupe acest spațiu.

În scrierile lui Victor Morariu regăsim momente din istoria Liceului de Băieți din Suceava în perioada 1914-1918, unde acesta relatează situația dramatică a școlii în timpul războiului.⁴¹ O perioadă scurtă de timp ocupă și funcția de director interimar al liceului (1 ianuarie - 1 februarie 1917).⁴²

După Marea Unire, Victor Morariu ia hotărârea ca Liceul de Băieți din Suceava să poarte numele marelui voievod, erou legendă al Moldovei medievale, și anume „Ștefan cel Mare”, titlatură care este păstrată și astăzi, fiind unul dintre liceele cu prestanță în județ. O perioadă liceul nu a funcționat, dar avea să-și deschidă porțile la 20 ianuarie 1919 într-un cadru festiv moment în care Victor Morariu remarca faptul că „acum începea era românească, era libertății culturale”.

Mircea Grigoroviță prezintă pe scurt programul pe clase al acestui liceu și activitatea didactică a profesorului Victor Morariu în perioada 1918-1931, când din „Anuarul Liceului Ștefan cel Mare” aflăm că acesta „a fost chemat la locul de cinste (n. ns. Universitatea din Cernăuți), unde îl reclamau temeinica pregătire și deosebitele aptitudini”.⁴³

La 28 ianuarie 1928 și-a susținut examenul de doctorat la limba și literatura germană și limba și literatura română cu teza „Începuturile nuvelei germane”, fiind declarat în aceeași zi doctor în litere. La 21 ianuarie 1929 este numit profesor suplinitor la catedra de germană, înlocuindu-l pe fostul romanist Eugen Herzog, care sucombă în luna decembrie 1928. Imediat se publică catedra vacantă și în urma concursului organizat de Universitatea din Cernăuți, la care participă Victor Morariu, Karl Kurt

Klein și Oskar Netoliska este declarat admis Karl Kurt Klein, cu toate că Victor Morariu primise aprecierile comisiei de examinare.⁴⁴

În 1931 Victor Morariu a fost numit profesor la Universitatea din Cernăuți, cu ordin ministerial venit din partea ministrului învățământului de atunci, N. Iorga, care așa cum declarase „a soluționat chestiunea chiar din prima zi, așa cum dreptatea o cerea”. Începând cu anul 1934 devine profesor titular la Universitatea din Cernăuți, fiind felicitat de întregul colectiv didactic. La universitatea cernăuțeană a ținut următoarele cursuri și seminarii: „Romantismul german”, „Jean Paul”, „Din istoria și teoria nuvelei germane”, „Wieland”, „Herder”.⁴⁵ Se implică în viața academică ținând conferințe cu diferite teme, fie legate de germanistică, fie cuprinzând subiecte de cultură generală sau de limba și literatura română. A schițat și un viitor curs universitar „Subiecte românești în literatura germană” la care a ținut și o conferință, însă din păcate proiectul nu a fost finalizat.

Este pensionat la 1 septembrie 1941 dată de la care devine profesor onorar al Universității din București. Se reîntoarce în Bucovina în anul 1942 unde își reia activitatea culturală și academică la Cernăuți. De menționat, Universitatea din Cernăuți a fost desființată în urma ocupației rusești, continuând să funcționeze la Suceava numai Facultatea de Teologie, dar în 1941 se reîntoarce la Cernăuți.⁴⁶

Victor Morariu a fost pasionat și de muzică, manifestându-se în acest domeniu încă din copilărie. Leca Morariu nota: „violonist și deprins a dirija la coruri (mai ales acasă unde întreaga familie a lui Constantin Morariu, era oricând gata a se constitui în cor pentru a executa orice piesă de Ciprian Porumbescu), septimanul Victor Morariu își organizează un cor cu colegii săi de liceu”.⁴⁷ Victor Morariu a contribuit și la Rapsodia Română cu „O rază veștejită”, precum

și cu cvartetul Societății muzicale „Armonia”. A fost membru fondator al Societății „Ciprian Porumbescu”, contribuind cu o cotizație de 1.000 de lei. Din activitatea culturală Victor Morariu, ca și alți intelectuali, nu a beneficiat de nici un venit suplimentar. Cultura era standardul suprem spre care tindea cu dragoste, era o alinare sufletească la care ținea mult. Din respect și dragoste pentru semenii săi a îmbrățișat cultura lăsând uneori deoparte studiile de germanistică.

A locuit o bună parte din viață la Suceava, la Cernăuți era găzduit de fratele său Leca Morariu, care își avea locuința pe strada Munteniei, nr. 14.⁴⁸ După o scurtă ședere la București, se reîntoarce în Cernăuți, iar în urma izbucnirii celei de-a doua conflagrații mondiale părăsește provincia natală și se stabilește la Caransebeș, unde a fost găzduit de profesorul teolog dr. Dimitrie Cioloca. Aici își continuă activitatea culturală, apreciat fiind de locuitorii orașului.

Datorită bolii și faptului că era o fire bolnăvicioasă Victor Morariu trece în eternitate la 1 iulie 1946. Fratele său nota atunci: „iar cel din urmă pâlpaie al dreptei lui ca om s-a săvârșit, după două săptămâni de țintuire la pat.”⁴⁹ A fost înmormântat la Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, iar pe mormântul său, pe cruce, au fost gravate cuvintele: „Aici, în pământul ospitalier al Banatului, departe de Bucovina lui dragă, odihnește dr. Victor Morariu, fost profesor la Universitatea din Cernăuți și din București, adormit întru Domnul la 1 iulie 1946, în vârstă de 65 de ani. Fie-i veșnică amintirea!” Această cruce nu mai există, deoarece rămășițele pământești ale lui Victor Morariu au fost mutate în cavoul profesorului Alexandru Ieșan, la Sibiu.

În paginile care vor urma vom face o scurtă incursiune în opera celebrului profesor Victor Morariu. Opera lui este complexă și variată în

același timp, cochetând atât cu istoria, cât și cu filologia unde s-a remarcat prin ample studii și recenzii.

A colaborat la peste 40 de publicații din țară și din străinătate, cu studii de critică și istorie literară, lingvistică, pedagogie, istorie, folclor, traduceri și interpretări din limba germană, recenzii, biografii etc.⁵⁰, cele mai multe au apărut în publicațiile vremii⁵¹.

Este autorul a 17 lucrări de specialitate unde tratează din prisma unui bun cercetător și om de știință aspecte culturale și elemente de lingvistică germană dar și noțiuni de limba română. Dintre contribuțiile sale mai importante, rămase ca lucrări de referință, amintim: Călăuza istorică a orașului Suceava (1921), Novalis teoretician al romantismului (1924), Amintiri despre Ion Grămadă (1926), Pedagogia lui Jean Paul (1933), Vasile Bumbac (1940), Prima traducere a „Luceafărului” (1940).⁵²

Vom trece în revistă câteva din contribuțiile lui Victor Morariu privind istoria românilor, unde are mai mult recenzii. O recenzie mai amplă este cea referitoare la „Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1918.” de Constantin Chirișescu. În urma analizei acestei lucrări Victor Morariu afirma „Este o carte bună, patriotică, în sensul cel mai real, mai solid.” După primul război mondial, într-un articol, „24 ianuarie (1859-1919)”⁵³, scris într-un limbaj accesibil cu o tentă populară, se face un rezumat al principalelor evenimente din istoria românilor de la unirea lui Cuza până la Unirea cea Mare din 1918. În 1919, Victor Morariu mai publică o recenzie despre o carte românească care tratează probleme de război, strategii și efecte militare pe termen lung și mediu, tipărită în America, de George Zamfir, „Războiul cel mare, vol. I – 1917.” Victor Morariu avea să remarce „Este o carte frumoasă, scrisă cu pricepere și muncă”.

33 Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, pp. 9-11.

34 *Ibidem*, pp. 11-12.

Amintim aici o parte din subiectele lucrărilor date de Victor Morariu la unele clase de liceu: „Vanitatea ca venin sufletesc”; „Maria Tereza și Caterina a II-a a Rusiei (paralelă)”; „Gânduri și impresii la vederea unei ruine glorioase”; „Însemnătatea lucrurilor mici”; „Frederic cel Mare și Iosif II (paralelă)”; „Însemnătatea șezătorilor pentru literatura populară”; ș.a.

35 Victor Morariu, *Din trecutul Liceului „Ștefan cel Mare” din Suceava*, în „Gazeta Bucovinenilor”, II, nr. 23, p. 2.

36 *Ibidem*.

37 *Ibidem*.

38 *Ibidem*.

39 Victor Morariu, *Amintiri Burdujenene*, în „Crainicul cetății”, Suceava – Burdujeni, I, nr. 2, p. 22.

40 *Ibidem*.

41 Victor Morariu, *Liceul din Suceava în timpul războiului mondial (1914-1918)*, în „Anuarul Liceului din Suceava”, 1921-1922, pp. 11-12.

- 42 Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, pp. 17-18.
- 43 „Anuarul Liceului Ștefan cel Mare”, 1930-1931, pp. 45-48. Vezi și Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, pp. 18-22.
- 44 Din comisia de examinare făceau parte: Alexandru Ieșan (președinte), Romulus Cădea, Dimitrie Marmeliuc, Ilie Bacinschi, Iorgu Iordan, Gustav Kisch (mambrii).
- 45 Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, pp. 25-26.
- 46 Idem, *Învățământul din Nordul Bucovinei (1775-1944)*, București, 1993, p. 140 și urm.
- Idem, *Din istoria culturii în Bucovina (1775-1944)*, București, 1994, pp. 56-57.
- Idem, *Universitatea din Cernăuți*, mss. nr. 142.966, Fond Memorial Documentar „Leca Morariu”, Complexul Muzeal Bucovina, Suceava.
- 47 Leca Morariu, *mss. cit.*, p. 10.
- 48 Mircea Grigoroviță, *mss. cit.*, p. 40.
- 49 Leca Morariu, *mss. cit.*

Victor Morariu s-a preocupat și de provincia ocupată de austrieci, Bucovina, semnând nenumărate articole și recenzii. În 1904, apare un articol semnat de profesorul Victor Morariu „Biserica din Pătrăuți pe Suceava”, unde ne prezintă, pe scurt, una din realizările ecleziastice ale lui Ștefan cel Mare. Primul studiu de nuanță bucovineană apare în 1904 „Făt- Frumos în grădina Sfintei Vineri. Feerie în trei tablouri de Constantin Berariu. Reflexii critice.”⁵⁴ Aici ne amintește de preluarea în proză și versuri a unor povești populare în care el aprecia că în viitor va trebui creat și un teatru liric, o operă românească cu Feți- Frumoși și ilene Cosânzene, cu toată atmosfera de poveste ce-i înconjoară.

Având un profund respect pentru trecutul cultural al românilor bucovineni, Victor Morariu s-a preocupat mereu de readucerea în memoria contemporanilor săi a unor figuri și fapte din trecutul bucovinei. Astfel el publică articolul „Lucruri uitate, oameni uitați” în care prezintă perioada de ascensiune culturală 1860-1870, rolul fraților Hurmuzachi în istoria și cultura Bucovinei, înființarea Societății pentru Cultură, o caracterizare a lui Aron Pumnul, câteva cuvinte despre Societatea arheologică, pe I.G Sbiera, și la sfârșit pe un prieten al românilor, italianul G. Vegezzi-Roscallo, care a tradus în limba italiană Hora Unirii⁵⁵.

O afecțiune deosebită a avut-o pentru eroul de la Cireșoaia, publicând articolul „În amintirea lui Ion Grămadă. Crâmpoie din sufletul lui.”⁵⁶ Cu un condei din cele mai inspirate distinsul profesor ne-a dat un fragment din marea frescă a culturii bucovinene.

După moartea lui Gheorghe Bogdan-Duică, Victor Morariu publică un studiu dedicat acestuia⁵⁷ unde redă un tablou impresionant al situației românilor din Bucovina. Pe baza amintirilor lui George Mișuță, care ca

și tatăl lui Victor Morariu, se afla pe lista neagră austriacă, a fost scris articolul „Prigoana tricolorului românesc în Bucovina” Pentru a scăpa de pretenții s-a făcut un nou aranjament în tricolorul românesc: albastru-galben-roșu, iar cel al românilor din Bucovina: roșu-galben-albastru.

Multe din articolele și studiile lui Victor Morariu se referă la orașul Suceava⁵⁸. În 1921, publică „Călăuza istorică a orașului Suceava”, un ghid care cuprinde așezarea orașului și o privire istorică a monumentelor din zonă. În rândurile următoare redăm câteva subtiluri apărute în publicația „Glasul Bucovinei” și alte periodice ale vremii: Adunarea de cântece Ciprian Porumbescu din Suceava, Serbări și expoziții școlare, Serbări la Suceava, Serbarea de la Stupca, Doamna Vlahuță la Suceava, Serbare la Burdujeni, Inaugurarea muzeului de la Suceava, „Baba Hârca”, la Suceava, Un nou cor bucovinean, ș.a.

Menționăm încă o lucrare scrisă în colaborare, care arată apropierea lui Victor Morariu de orașul Suceava, Istoricul reuniunii muzicale-dramatice Ciprian Porumbescu din Suceava (1903-1938), cu o introducere despre mișcarea muzicală și teatrală din Suceava.

Încheiem această succintă prezentare a personalității lui Victor Morariu sintetizând o parte din rezultatele sale de-a lungul carierei de cadru didactic, istoric, germanist și om de cultură. Astfel avem de-a face cu o personalitate complexă care s-a implicat în mai multe domenii de activitate, contribuind efectiv la viața culturală și științifică a Bucovinei, bucurându-se de o deosebită recunoaștere din partea urbei.

Cu un caracter aparte, cinstit și onest, modest din fire, a reușit să atragă atenția contemporanilor săi care l-au gratulat și ori de câte ori exista ocazia îl evidențiază în cercurile științifice și culturale. Însă modestia după afirmația lui Mircea Grigoroviță „este

o calitate a oamenilor cu adevărat superiori, lipsiți de orice urmă de egoism”⁵⁹

Despre contemporanii săi a vorbit în lucrările, cronicile și reportajele sale, făcând referiri și la orașul în care și-a petrecut cei mai mulți ani din viață. Cu toate că s-a bucurat de o

apreciere deosebită, totuși nu a reușit să se strecoare printre amărăciunile vieții de zi cu zi, și uneori lucrurile nedrepte venite din partea semenilor săi nu l-au ocolit. Până în anul 1940 a rămas cetățean al Sucevei, locul în care simțea „un aer bucovinean”.

VALORIFICARE EXPOZIȚIONALĂ

VICTOR MORARIU – ISTORIC ȘI OM DE CULTURĂ AL BUCOVINEI

MEMORIU JUSTIFICATIV

Expoziția temporară își propune sublinierea meritelor culturale ale profesorului Victor Morariu. Am ales această secvență din viața culturală a Sucevei datorită contribuțiilor importante pe care Victor Morariu le-a adus în domeniul limbii și literaturii române, limbii și literaturii germane cât și a istoriei românilor. Am avut în vedere expunerea celor mai importante lucrări ale profesorului, sublinierea contribuțiilor sale științifice cât și a aprecierilor făcute de specialiști în presa vremii. Alături de acest material ne propunem ca expoziția să conțină obiecte personale ale profesorului dar și un bogat material complementar: fotografii, schițe. Pe lângă tematica propriu-zisă a expoziției prezentăm și măsurile care privesc conservarea obiectelor originale valoroase și principiile de organizare ale acestei expoziții.

Principii de organizare și conservare a materialului expus

Deoarece este vorba despre o expoziție temporară, acțiunea de organizare a expoziției va începe cu întocmirea unei liste care să conțină propuneri referitoare la obiectele ce vor fi expuse. Se vor avea în vedere, desigur, materialele care conturează cel mai bine activitatea profesorului Victor Morariu. Această listă va fi

supusă spre cercetare și aprobare unei comisii formate din muzeograf, conservatorul colecției, un specialist în domeniu, care își va da acordul în ce privește expunerea materialelor respective. Fiecare dintre membrii comisiei vor veni cu propuneri și argumente, în listă operându-se modificări până se va ajunge la concluzia că obiectele propuse îndeplinesc toate condițiile de expunere. După întocmirea acestei liste, urmează alegerea spațiului de expunere. Spațiul expoziției la care ne referim nu este unul concret, adică nu vizează o încăpere existentă în cadrul Complexului Muzeal al Bucovinei din Suceava. Spațiul este propus în funcție de numărul obiectelor, având o încăpere cu dimensiuni: 5,50 m/4,50 m și care îndeplinește următoarele condiții de conservare:

- să fie salubru;
- să prezinte stabilitate microclimatică bună: umiditate relativă de 50-60% și temperatură constantă;
- instalațiile de iluminat, încălzire, apă și canal să fie în bună stare;
- instalația de iluminat să fie dimensionată potrivit sarcinilor pe care le impune o expoziție. Din acest punct de vedere trebuie amintit faptul că lumina va fi combinată astfel încât să fie cât mai redusă;

50 Emil Satco, Ion Pânzaru, *Dicționar de literatură. Bucovina*, Suceava, 1993, pp. 150-151. Vezi și Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Suceava, 2004, p. 82.

51 Amintim cele mai importante publicații unde Victor Morariu a semnat numeroase studii și recenzii: „Glasul Bucovinei”; „Calendarul Glasul Bucovinei”; „Codrul Cozminului”; „Calendarul Poporului”; „Gazeta Poporului”; „Junimea Literară”; „Crainicul Cetății”; „Viața Românească” ș.a.

52 Petru Rezuș, Prefață la vol. Leca Morariu, *De la noi. Povești, poezii și cimitire populare*, București, 1983, pp. XI-XII. Vezi și Emil Satco, *op. cit.*

53 Victor Morariu, *24 ianuarie (1859-1919)*, în „Gazeta poporului”, I, nr. 7, 1919, pp. 1-2.

54 Idem, *Făt-Frumos în grădina Sfintei Vineri*, în „Junimea literară”, I, nr. 1, ianuarie, p. 35.

55 Mircea Grigoroviță, *Victor Morariu-Opera*, partea II, mss. nr. 142.965, p. 43.
56 Victor Morariu, *În amintirea lui Ion Grămadă*, în „Calendarul Glasul Bucovinei”, IX, 1927, pp. 94-106.
57 Idem, *Gheorghe Bogdan-Duică în Bucovina*, în „Calendarul Glasul Bucovinei”, XIX, 1937, pp. 72-74.
58 Mircea Grigoroviță, mss. cit., p.56.
Vezi și Idem, *Valoros cronicar al Sucevei*, în „Zori noi”, XLIII, nr. 12272, 16 martie, 1989, p. 3.
59 Idem, mss. cit., p. 99.

•să fie asigurată securitatea bunurilor expuse (de către supra-veghetori și sistem de alarmă);

•să îndeplinească toate condițiile privind prevenirea și combaterea incendiilor (dotare cu sesizoare de fum și stingătoare);

•încăperea expozițională să fie prevăzută cu un aparat de măsură a condițiilor de microclimat (termohigrograf).

După alegerea spațiului de expunere urmează proiectarea expoziției. Proiectul trebuie să indice locul materialelor în sala de expoziție, poziția și tehnica corectă în care acestea vor fi etalate. Elaborarea proiectului va fi făcută de aceeași comisie mai sus amintită. Următoarea etapă este scoaterea materialelor din depozit și pregătirea lor pentru expunere.

Muzeograful, organizatorul expoziției, este interesat în a cunoaște fiecare obiect în parte, pentru a putea alege modalitățile de expunere cele mai adecvate. Deoarece obiectele propuse pentru a fi expuse au, în general, dimensiuni mici, am ales ca modalități de expunere vitrinele, iar pentru materialul complementar, panourile. În vitrine lucrările vor fi expuse, pe cât posibil, în stare de repaus. De asemenea, în interiorul vitrinelor se urmărește, în același timp, ca lucrările să fie expuse în așa fel încât să ofere atractivitate. Din punct de vedere al conservării, se recomandă ca vitrinele să fie cât mai etanșe, pentru a nu permite variația de microclimat și pentru a împiedica intrarea și așezarea prafului. Etalarea obiectelor se va face numai în momentul în care s-au terminat toate lucrările de pregătire a spațiului de expunere, inclusiv montarea vitrinelor și a panourilor

TEMATICA EXPOZIȚIEI

VITRINA 1

Lucrări reprezentative despre viața culturală a Sucevei;

VITRINA 2

Alte lucrări reprezentative ale profesorului V. Morariu;

VITRINA 3

Lucrări din domeniul germanisticii pure;

VITRINA 4

Periodice care conțin articole semnate de Victor Morariu în domeniul istoriei Bucovinei, istoriei românilor, literatura română;

PANOUL 1

- Familia lui Victor Morariu;

PANOUL 2

- Imagini (fotocopii) din Suceava din anii 1934-1940;

PANOUL 3

- Imagini (fotocopii) din Suceava cu târguri și monumente istorice;

PANOUL 4

-Imagini (fotocopii) cu instituțiile în care a funcționat ca profesor Victor Morariu și corpul didactic din care a făcut parte);

PANOUL 5

- Extrase din diferite periodice în care a publicat Victor Morariu și care conțin informații despre Bucovina în timpul ocupație austriece;

TABLOU

- Victor Morariu 1881-1946;

BIROU

- Obiect personal al lui Victor Morariu.

PANOUL nr. 1

Familia lui Victor Morariu

1. Victor Morariu și soția (dimensiuni: 10cm. x 25cm.), nr.inv.172;

2. Familia preotului Constantin Morariu. În picioare de la stânga la dreapta: Leca Morariu, I. Toronțiu și V. Grecu; jos: V. Morariu, soția lui Toronțiu, Constantin Morariu și Aurel Morariu; (dimensiuni: 10cm. x 20cm.), nr.inv.171;

3. Victor Morariu- portret (dimensiuni: 50cm. x 30cm.), nr.inv.173;

4. Text - Victor Morariu a trăit în familie într-o atmosferă patriotică, urmărind cu atenție lupta românilor bucovineni împotriva jugului habsburgic: „Eram băiat de 11 ani, dar îmi amintesc că vibram intens de însuflețirea acelei frumoase lupte.” avea sa spună Victor Morariu. (dimensiuni: 8cm. x 17cm.);

5. Soția preotului Constantin Morariu, (dimensiuni: 30cm. x 15cm.), nr.inv.169;

6. Preotul Constantin Morariu (tatăl lui Victor Morariu), (dimensiuni: 20cm. x 15cm.), nr.inv.167;

7. Preotul Constantin Morariu și soția lui la Pătrăuți, (dimensiuni: 20cm. x 15cm.), nr.inv.170;

8. Soția lui Constantin Morariu la Pătrăuți; (dimensiuni: 20cm. x 15cm.), nr.inv.168.

PANOUL nr. 2

Imagini din Suceava din anii 1934-1940

1. Uzina electrică din Suceava-1934, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.234;

2. Clădirea comunității evreiești și casa Dom Polski, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.786;

3. Imagine generală cu Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.124;

4. Text - „Fiecare petic de pământ

de aici e istorie” Ștefan O. Iosif, (dimensiuni: 6cm. x 15cm.);

5. Text - Suceava loc istoric pentru Victor Morariu unde acesta și-a petrecut cea mai mare parte a vieții și unde a depus o activitate culturală și intelectuală, fără nici un venit material suplimentar, ci a fost o muncă gratuită pentru ridicarea artistică a sucevenilor. (dimensiuni: 10cm. x 20cm.);

6. Imagine parțială a Mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou” de la Suceava, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.379;

7. Gara Burdujeni, în stânga-1938, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.987;

8. Strada centrală, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.327.

PANOUL nr. 3

Imagini din Suceava cu târguri și monumente istorice

1. Atelier fotografic-1912, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.142;

2. Veche casă în care a locuit împăratul Iosif II, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.706;

3. O zi din viața cotidiană de la Burdujeni, (dimensiuni: 15cm. x 23cm.);

4. Text - Burdujeniul Victor Morariu l-a întâlnit mai întâi în carte, când de mic copil a citit comedia lui C. Negruzzi „Muza de la Burdujeni”. „Tata m-a lămurit că Burdujenii sunt un fel de Sadagură a Sucevii, dar o Sadagură scumpă, fiind în același timp, punct de intrare în România liberă, scumpă inimilor noastre” - Victor Morariu. (dimensiuni: 8cm. x 20cm.);

5. Text - Mănăstirile și bisericile din Suceava vorbesc de renumiții voievozi ai Moldovei, care au adus faimă peste hotarele țării, cum ar fii: Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfânt, Petru Rareș, Alexandru Lapușneanu ș.a. (dimensiuni: 8cm. x 20cm.);

6. Cetatea de Scaun a Sucevei și panorama orașului Suceava, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.141;

7. Biserica „Sfântul Dumitru”, (dimensiuni: 15cm. x 25cm.), nr.inv.140;

8. Casa națională, 1934-1935, (dimensiuni: 15cm. x 23cm.), nr.inv.709.

PANOUL nr. 4

Imagini cu instituțiile în care a funcționat ca profesor Victor Morariu și corpul didactic din care a făcut parte

1. Corpul didactic al Liceului „Ștefan cel Mare”-1923, (dimensiuni: 20cm. x 26cm.), nr.inv.785;

2. Corpul didactic al Liceului „Ștefan cel Mare”-1928, (dimensiuni: 20cm. x 26cm), nr.inv.378;

3. Liceul „Ștefan cel Mare”-1860, (dimensiuni: 50cm. x 20cm), nr.inv.190;

4. Universitatea din Cernăuți - 1934, (dimensiuni: 15cm. x 24cm.), nr.inv.191;

5. Text - Universitatea din Cernăuți a fost, până după primul război mondial, una din cele mai importante instituții de învățământ superior din Europa. Aici s-a format întreaga elită culturală bucovineană, cuprinzând toate etniile. (dimensiuni: 10cm. x 20cm.);

6. Liceul „Ștefan cel Mare” - 1934, (dimensiuni: 18cm. x 26cm.), nr.inv.260;

7. Corpul didactic de la Liceul „Ștefan cel Mare” - 1943, (dimensiuni: 18cm. x 20cm.), nr.inv.567.

VITRINA nr. 1

Lucrări reprezentative despre viața culturală a Sucevei

1. Victor Morariu - *Călăuza istorică a orașului Suceava*, Cernăuți, 1921(dimensiuni: 36cm. x 24cm.), nr.inv.7143;

2. Victor Morariu - *Agata Bârsescu și Bucovina*. Extras din revista „Făt-Frumos”, octombrie-noiembrie 1936, (dimensiuni: 30cm. x 20cm.), nr.inv.1936;

3. Victor Morariu - *Călăuza istorică a orașului Suceava și Monastirii Neamțului*, Cernăuți, 1921, (dimensiuni: 42cm. x 30cm.), nr.inv.2882;

4. „Foaia Societății pentru literatură și cultură română în Bucovina (1265-1869)”, Conferință ținută de prof.univ. Victor Morariu 8 și 15 Aprilie 1932, Cernăuți, 1932, (dimensiuni: 30cm. x 22cm.), nr. inv.2882;

5. Victor Morariu și Ștefan Pavelescu, *Istoricul reuniunii muzicale-dramatice „Ciprian Porumbescu” din Suceava(1903-1938)*, Suceava, 1939 (dimensiuni: 34cm. x 25cm.).

VITRINA nr. 2

Alte lucrări reprezentative ale profesorului Victor Morariu

1. Victor Morariu, *Din „testamentul” lui Teofil Lupu „un nedreptățit: Contele Bellegarde”*, Cernăuți, 1935, (dimensiuni: 33cm. x 15cm.), nr.inv.3015;

2. Constantin Morariu, *Versuri originale și traduse*, Cernăuți, 1924, (dimensiuni: 32cm. x 17cm.), nr.inv.7724;

3. Victor Morariu, *Povestea vulpii de Anton Naum și „Reineche Fuchs” de Goethe*, București, 1932, Victor Morariu, (dimensiuni: 33cm. x 15cm.), nr.inv.5951;

4. Victor Morariu, *Actualitatea lui Herder, Lecția de inaugurare la Facultatea de Litere*, București, 1940, (dimensiuni: 22cm. x 10cm.), nr.inv.7725;

5. Victor Morariu, *Semicentenarul „Deșteptarea” lui Constantin Morariu*, Cernăuți, 1943, (dimensiuni: 25cm. 14cm.), nr.inv. 2190.

VITRINA nr. 3

Lucrări din domeniul germanisticii pure

1. Victor Morariu, *Novalis-teoritician al romantismului*, Suceava, 1924, (dimensiuni: 40cm. x 20cm.), nr.inv.5950;

2. Victor Morariu, *Prima traducere germană a „Luceafărului”*, Cernăuți, 1949, (dimensiuni: 44cm. x 30cm.), nr.inv.3489;

3. Victor Morariu, *Începuturile nuvelei germane*, Cernăuți, 1928, (dimensiuni: 25cm. x 15cm.), nr.inv.5949.

VITRINA nr. 4

Periodice care conțin articole semnate de Victor Morariu în domeniul istoriei Bucovinei, istoriei românilor și literatura română

1. „Gazeta Poporului”, Suceava, 1919-1920, (dimensiuni: 30cm. x 20cm.), nr.inv.2169;

2. Articol din „Făt-Frumos” despre documente bucovinene, Cernăuți, 1923, (dimensiunile revistei deschisă: 25cm. x 50cm.), nr.inv.5690;

3. „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 1931, (dimensiuni: 50cm. x 40cm.), nr.inv.4531;

4. „Făt-Frumos”, nr.1, Cernăuți, 1923, (dimensiuni: 20cm. x 10cm.), nr.inv.2309;

5. Manuscrisul lui Leca Morariu (despre viața lui V. Morariu), se află la Fondul memorial-documentar Simion Florea Marian, nr.158, (dimensiuni: 10cm. x 25cm.), nr.inv. 2314.

ETICHETE

Panoul nr. 1:

1. Victor Morariu și soția (2,5cm. x 8cm.);

2. Preotul Constantin Morariu și familia (2,5cm. x 8cm.);

3. Victor Morariu-portret (2,5cm. x 8cm.);

4. Text-fără etichetă;

5. Soția lui Victor Morariu (2,5cm. x 8cm.);

6. Preotul Constantin Morariu (2,5cm. x 8cm.);

7. Constantin Morariu și soția la Pătrăuți (2,5cm. x 8cm.);

8. Soția lui Constantin Morariu (2,5cm. x 8cm.).

Panoul nr. 2:

1. Suceava-1934, Uzina electrică (2,5cm. x 8cm.);

2. Casa Dom Polski (2,5cm. x 8cm.);

3. Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava- imagine generală (3cm. x 9cm.);

4. Text-fără etichetă;

5. Text-fără etichetă;

6. Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava”- imagine parțială (3cm. x 9cm.);

7. Gara Burdujeni-1938 (2,5cm. x 8cm.);

8. Strada centrală- Suceava (2,5cm. x 8cm.).

Panoul nr. 3:

1. Atelier fotografic- 1912 (2,5cm. x 8cm.);

2. Casă în care a locuit Iosif II (2,5cm. x 8cm.);

3. Cartierul Burdujeni (2,5cm. x 8cm.);

4. Text;

5. Text;

6. Panorama orașului Suceava vazută de la cetate (3cm. x 9cm.);

7. Biserica „Sfântul Dumitru” (2,5cm. x 8cm.);

8. Casa Națională 1934-1935 (2,5cm. x 8cm.);

Panoul nr. 4:

1. Corp didactic Liceul „Ștefan cel Mare” Suceava 1923 (2,5cm. x 8cm.);

2. Corp didactic Liceul „Ștefan cel Mare” Suceava 1928 (2,5cm. x 8cm.);

3. Liceul „Ștefan cel Mare” 1860 (2,5cm. x 8cm.);

4. Universitatea Cernăuți 1934 (2,5cm. x 8cm.);

5. Text (2,5cm. x 8cm.);

6. Liceul „Ștefan cel Mare” 1934 (2,5cm. x 8cm.);

7. Corp didactic „Ștefan cel Mare” 1943 (2,5cm. x 8cm.);

Vitrina nr. 1:

Despre Suceava anilor 1910-1940 (4cm. x 10cm.);

Vitrina nr. 2:

Lucrări din domenii diferite ale profesorului Victor Morariu (4cm. x 10cm.);

Vitrina nr. 3:

Despre literatura germană (4cm. x 10cm.);

Vitrina nr. 4:

Periodice semnate de Victor Morariu (4cm. x 10cm.);

Tablou:

Victor Morariu 1881-1946 (2cm. x 6cm.);

Birou:

Obiect personal al profesorului Victor Morariu (4cm. x 10cm.).

**COMPLEXUL MUZEAL BUCOVINA SUCEAVA
CAIET DE SARCINI**

I. Instituția organizatoare:

Complexul Muzeal Bucovina Suceava.

II. Instituții colaboratoare:

Muzeul de Istorie, Casa memorială „Simion Florea Marian”, Arhivele județene, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava.

III. Comitetul de organizare:

comisar de expoziție: muzeograf
Catrinar Marcel;

membrii: muzeograful Petrovici
Dan, Pânzariu Cristina;

conservator: Polocoșeru Tiberiu;
arhitect (designer de expoziție):

Sandu Dana;
personal auxiliar: tâmplari,
electricieni, îngrijitori.

**IV. Departamente (secții)
participante:**

secții cu atribuții științifice:
secția de istorie, secția de memoriale;

secția de conservare;

secția de restaurare;

secția (serviciul) de expoziție;

secția de relații cu publicul;

secția contabilitate;

secția (serviciul) administrativ.

V. Atribuții-secții și servicii:

1. Secții cu atribuții științifice:

Secția de istorie, Secția de memoriale:
- colaborează la realizarea
tematicii expoziției: Victor Morariu-
istoric și om

de cultură al Bucovinei,

- avizează în cadrul Consiliului
Științific al muzeului tematica
expoziției;

- acordă consultanță de
specialitate;

- realizează în colaborare cu
membrii comitetului de organizare,
materialele cu caracter științific
(pliant).

2. Secția conservare:

•avizează din punct de vedere al
conservării expunerea pieselor de
patrimoniul; fiind vorba de carte și
manuscrite conservatorul verifică și
propune condițiile de iluminare și
temperatură;

•elaborează și analizează fiecare
piesă de patrimoniu, fișa de
conservare, în ce stare de conservare
sunt piesele și dacă sunt pregătite
pentru expunere;

•propune în timp optim piese de
patrimoniu pentru restaurare;

- efectuează periodic operații de verificare a stării de conservare a pieselor de patrimoniu aflate în expoziție;

- asigură transportul și manipularea pieselor de patrimoniu la spațiul de expoziție.

3. Secția de restaurare:

- efectuează operațiunile de restaurare și curățire a pieselor de patrimoniu;

- avizează în anumite cazuri oportunitatea și/sau durata expunerii pieselor de patrimoniu în cadrul expoziției;

- recomandă un set de măsuri de protecție generală și specifică privind unele piese de patrimoniu.

4. Secția(serviciu) de expoziție:

- avizează locația expoziției, care se afla în incinta Complexului Muzeal Bucovina- secția de istorie;

- întocmește proiectul grafic al expoziției;

- întocmește proiectele modulelor expoziționale (vitrine, panouri) și a expunerilor ambientale (unde e cazul);

- întocmește proiectul privitor la utilizarea surselor de iluminat (ce fel de lumină se folosește în cazul materialelor din hârtie sau dacă iluminarea se face asupra obiectului expus sau din tavan);

- elaborează un proiect al circuitului de vizitare prin care se asigură protecția exponatelor și securitatea vizitatorilor;

- proiectează și execută machetele pentru; materialele de promovare media (afișe, invitații);

- proiectează și execută machete pentru etichete.

5. Secția de relații cu publicul:

- redactează materialele de promovare media a expoziției (TV, radio, presă, internet);

- distribuie materialele de promovare instituțiilor abilitate (Direcția de Cultură și Patrimoniul

Cultural Național al județului Suceava, Prefectură, Consiliul Județean Suceava, instituții de învățământ preuniversitar și universitar, etc.);

- inițiază și menține legături permanente cu instituțiile media (televiziuni locale, publicații locale);

- inițiază și promovează relații cu sponsorii;

- organizează activități specifice de „public relation” și pedagogie muzeală pentru atragerea publicului pe întreaga durată a expoziției.

6. Secția contabilitate:

- avizează proiectele pentru devizele de cheltuieli;

- elaborează și avizează contractele de asigurare a pieselor de patrimoniu;

- elaborează și avizează contractele pentru executarea tipăriturilor (xerocopiarea fotografiilor și a unor articole despre Bucovina scrise de Victor Morariu, ș.a.);

- elaborează și avizează contractele de transport în cazul custodiilor;

- solicită inventarierea și evaluarea pieselor de patrimoniu (unde este cazul).

7. Secția (Serviciul)

Administrativ:

- asigură igienizarea spațiilor expoziționale;

- verifică instalațiile de iluminat, încălzire, aer condiționat, antiefracție și antiincendiu;

- asigură transportul auto;

- achiziționează materialele consumabile;

- execută operațiuni de manevrare cu caracter auxiliar;

- asigură utilizarea optimă a aparaturii electronice, computere, camere de filmat și video, aparatură foto, stații de sonorizare.

VI. Surse de finanțare:

•interne (dacă expoziția este inclusă în planul general de finanțare al instituției pentru anul respectiv), finanțare propusă: 90.318.000 lei

•externe:

Ministerul Culturii și Cultelor- 45.000.000 lei;

Direcția de Cultură și Patrimoniu Cultural Județean- 30.000.000 lei;

Fundația „Doamnele Bucovinei”- 25.000.000 lei;

SC. Bucovina Istorică S.R.L.- 25.000.000 lei.

**DESTINAȚIA
FINANȚĂRILOR**

•execuția modulelor expoziționale: 80.000.000 lei;

•execuția de tipărituri științifice: 10.000.000 lei;

•execuția de materiale pentru promovare media: 15.000.000 lei;

•plata unor cheltuieli de transport, cazare și masă (în funcție de situația concretă): 20.000.000 lei;

•execuția de panouri expoziționale: 50.000.000 lei;

•cercetare științifică: 5.928.000 lei;

•vernisaaj expoziție: 2.350.000 lei;

•mochetă: 1.800.000 lei;

•execuția de fotocopii și xerocopii: 5.000.000 lei;

•execuția și tipărirea de afișe, invitații, pliante catalog: 25.000.000 lei;

•perdele: 240.000 lei.

VII. Forme de valorificare:

•itinerarea expoziției în alte instituții muzeale și instituții de învățământ;

•realizarea de video casete;

•utilizarea unor elemente științifice din expoziție în tematica și/sau structura unor expoziții ulterioare.

Pentru realizarea expoziției temporare: *Victor Morariu-istoric și om de cultură al Bucovinei* sunt

necesare fotografii de diferite dimensiuni realizate astfel:

• Foto listare pe hârtie mată, tip poster;

• Laminare mată față-verso, folie 125 microni;

• Cașerare pe material cu miez poliuretanic tip Kappa, de 10 mm.;

• Suprafața totală: 9,5mp.

- Secvența „Familia lui Victor Morariu”- total fotografii diferite dimensiuni = 1,5mp.

La fiecare fotografie se adaugă pe fiecare latură câte 4mm.

- Secvența „Imagini din Suceava din anii 1935-1940”- total fotografii diferite dimensiuni=1,5mp.

La fiecare fotografie se adaugă pe fiecare latură câte 4mm.

- Secvența „Imagini din Suceava cu târguri și monumente istorice”- total fotografii diferite dimensiuni=1,5mp.;

La fiecare fotografie fotografie se adaugă câte 4mm.

- Secvența „Imagini din instituțiile în care a funcționat ca profesor Victor Morariu și corpul didactic din care a făcut parte”- total fotografii diferite dimensiuni=1,5 mp.

La fiecare fotografie fotografie se adaugă câte 4mm.

- Secvența „ Despre Bucovina în articolele semnate de Victor Morariu”- ”- total fotografii diferite dimensiuni=1,5 mp.

La fiecare fotografie fotografie se adaugă câte 4mm.

- Tablou „Victor Morariu:1881-1946- total dimensiune 2mp, la care se adaugă 5mm.

Total suprafață fotografii: 9,5mp + rezervă 3mp;

TOTAL GENERAL=12,5mp.

**Întocmit,
Muzeograf- Marcel
Catrinar**

PROIECTUL TEHNIC

1. PROIECTUL DE GRAFICĂ:

Planul expozițional este proiectat pe o suprafață de 22,75 mp, cu module și panouri.

2. ELEMENTE DE MUZEOTEHNICĂ:

În spațiul de expoziție propus se folosesc vitrine de tip Mezzo, cu un singur nivel de expunere. Materialul vitrinei este din dur aluminiu eloxat (oxidare superficială) folosindu-se sticlă semicristal de 6mm. grosime. Spațiul și polița de jos este din pal laminat: spate îmbrăcat cu netex gri (PH neutru). Polița este din sticlă semicristal cu o grosime de 6 mm. Fereastra prevăzută cu perdele de in. Iluminarea spațiului se face cu lumină artificială, cu tuburi florescente la nivelul tavanului, conform normelor de conservare.

3. CONSERVARE:

Spațiul de expoziție trebuie să îndeplinească următoarele condiții de conservare: să fie salubru, să prezinte stabilitate microclimatică bună, instalația de iluminat să fie dimensionată potrivit sarcinilor pe care le impune o expoziție de acest gen unde predomină exponate din hârtie, umiditatea relativă să fie de 50-60%, să îndeplinească toate condițiile privind prevenirea și combaterea incendiilor, încăperea să fie prevăzută cu aparat de măsură a condițiilor de microclimat (termohidrograf).

panou nr.1

TEXT

PAROUL NR. 2

1914-15. din Suceava
vedere din Aer

TEXT

TEXT

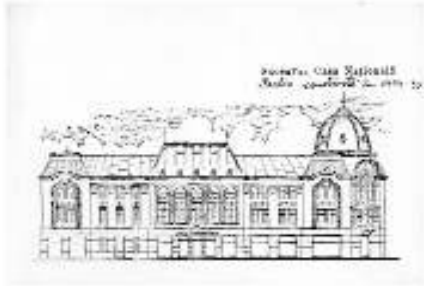
panou nr. 3

TEXT

Photographie: Peter J. Chikowski - Zurich

TEXT

panou nr. 4

Suceava
Liceul ortodox-orient.
„Stefan cel Mare”
infiintat in 1860
nume de h. h. Obergymnasium

TEXT

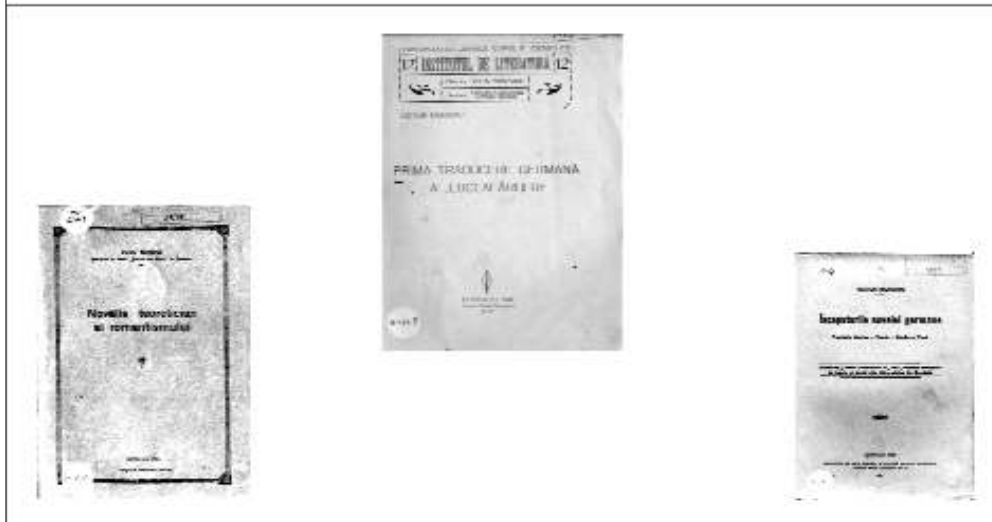
vitrina nr.1

vitrina nr.2

uîtrîna nr. 3

uîtrîna nr. 4

